

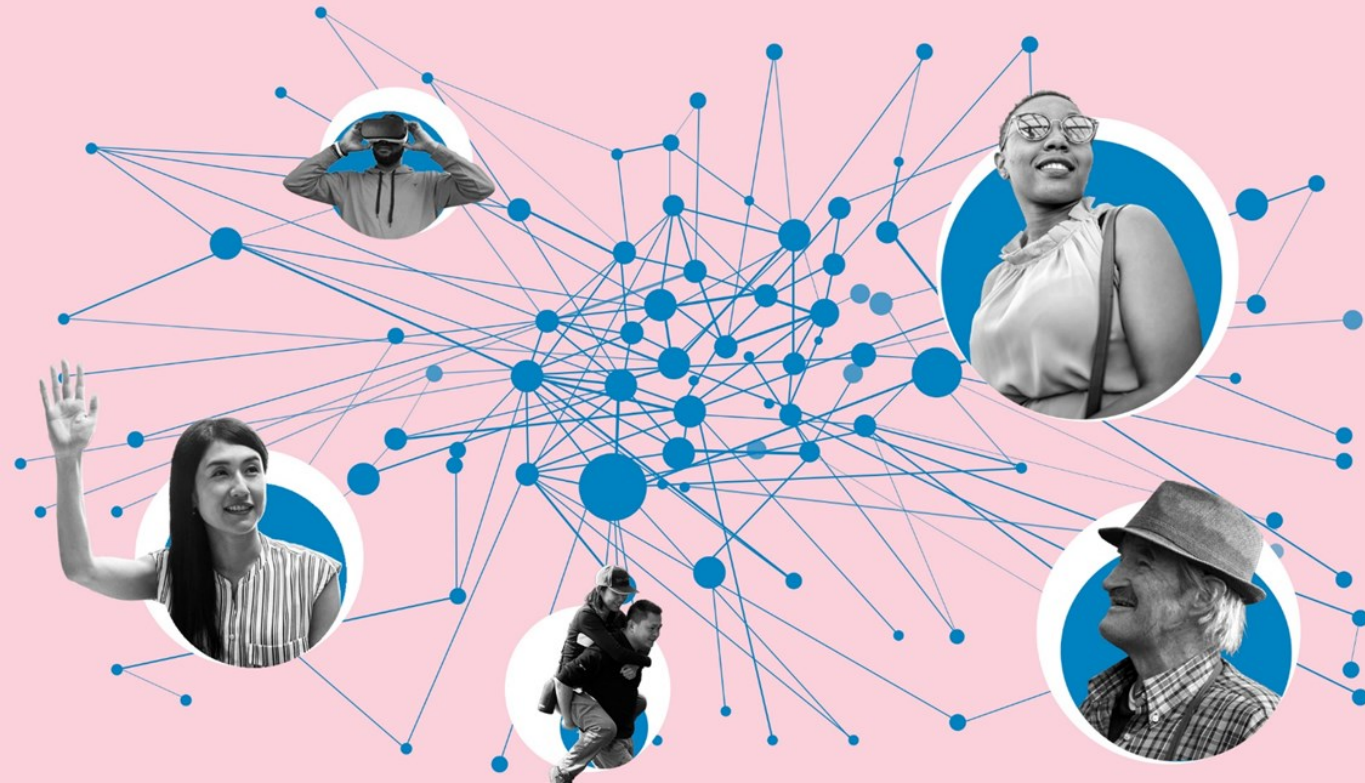
Näkökulmia systeemisen muutoksen arviointiin

HEVi ekosysteemiseminaari

25.4.2024

Rose Thompson Coon

Sitra



Mikä systeemi?

Esim: systeemi koostuu useista itsenäisistä, toisiinsa kytkeytyvistä ja keskenään vuorovaikutuksessa olevista osista. Niitä voivat olla mm. arvot, ajattelutavat, palvelut ja resurssit. Systeemi toimii tietyn kontekstin, rajojen ja käyttäytymismallien mukaan.

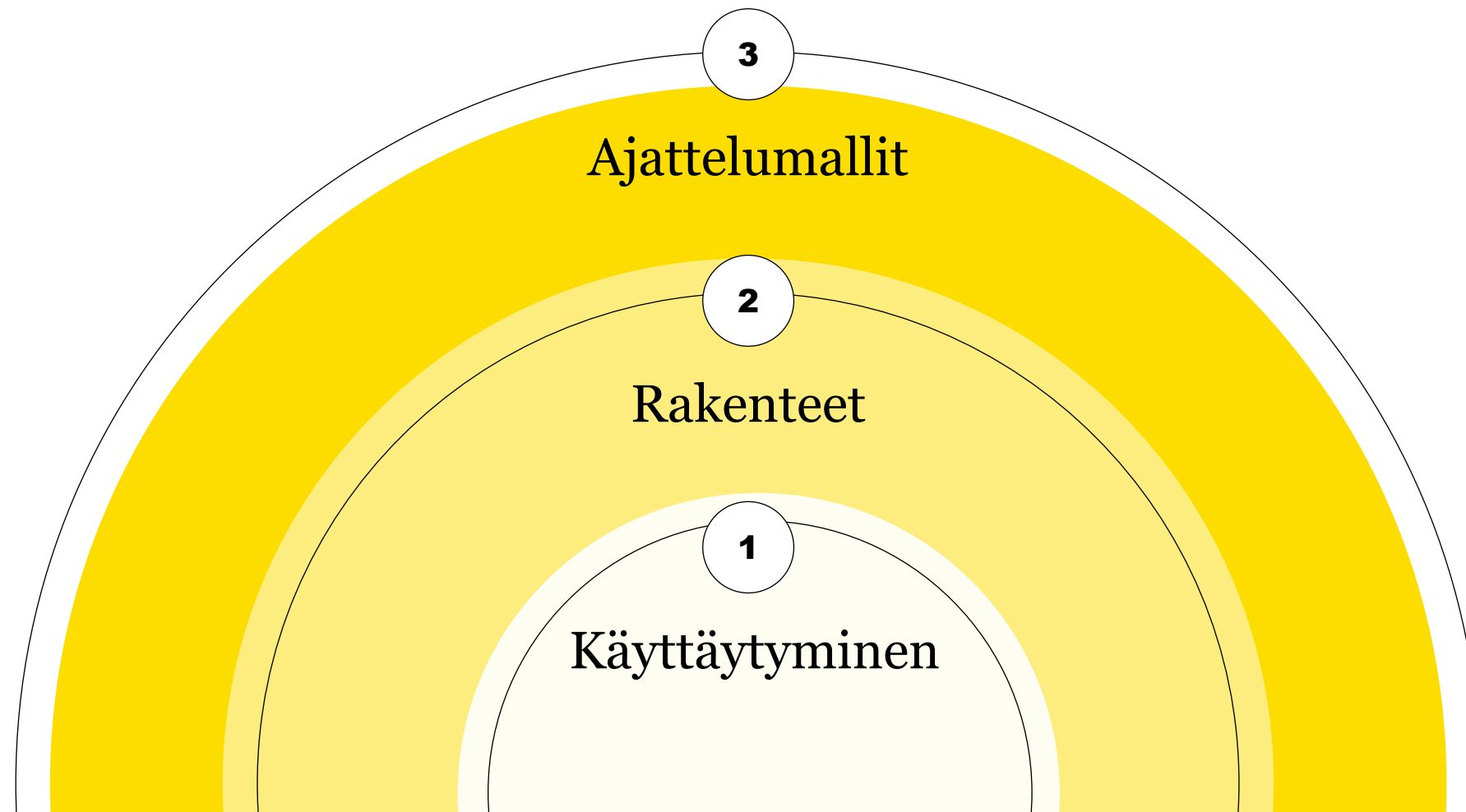
Mikä systeeminen muutos?

- Systeemisellä muutoksella tarkoitetaan kokonaisvaltaista lähestymistapaa kompleksisten ongelmien käsittelyyn puuttamalla perimmäisiin syihin ja rakenteisiin
- Systeeminen muutos ei ole vain lopputulos, vaan myös prosessi, jonka tavoitteena on muuttaa kohdetta paremmaksi ja edistää kestäviä ratkaisuja.
- Prosessi= systeemisen muutoksen yhteiskehittäminen (esim. muutoskartat, mallinnukset, yhteiset vaikuttavuusmallit)



Muutoksen tasot

Systeminen muutos edellyttää muutosta kaikilla systeemiin vaikuttavilla tasoilla



Mukaillen:
Laininen 2018;
O'Brien & Sygna
2013;
Sharma 2007.

Miksi systeemiajattelu?

- ❑ Systeemiajattelu auttaa hahmottamaan, miten yhteiskunnalliset järjestelmät toimivat, adaptoituvat ajassa ja löytämään muutostarpeet-
auttaa tunnistamaan muutoksen vipu- ja kipukohtia
- ❑ Systeemiajattelu auttaa tarkastelemaan tarvittavia muutoksia systeemin eri tasoilla ja pohtimaan missä ja miten muutoksen tulisi näkyä
- ❑ Auttaa jäsentämään toimijaverkoston ja ekosysteemejä, joita tarvitaan muutoksen tekemiseen

**Yhteiskunnalliset systeemit ja haasteet
ovat luonteeltaan enenevissä määrin
kompleksisia**





**ILMASTON-
MUUTOS JA
LUONTOKATO**

**VENÄJÄN
HYÖKKÄYSSOTA
UKRAINAAN**

POLARISAATIO

PANDEMIAT

**UUPUMINEN
MUUTOKSEN
HITAUDEEN**

**KOMPLEKSI-
TEETTIKÜILU**

**IKÄÄN-
TYMINEN
JA TYÖ-
VOIMA-
PULA**

**DEMOKRA-
TIIDEN
KRIISI**

Yhteiskunnallisia haasteita on erilaisia

KOMPLEKSINEN

Nopeasti muuttuvassa ja kompleksisessa toimintaympäristössä syy- ja seuraussuhteet voidaan nähdä vain kokeilemalla

Kokeile – tunnista – reagoi

MONIMUTKAINEN

Vaihtoehtojen tunnistaminen vaatii asiantuntija-analyysia

Tunnista – analysoi – reagoi

YHTEISKUNNALLINEN HAASTE

KAOOTTINEN

Syy- ja seuraussuhteita ei ole
Minimoi vahingot

Toimi – tunnista – reagoi

SELKEÄ

Ennustettavat ja selkeät kausaalisuhteet, jolloin toiminta on ennakoitavissa (best practice)

Tunnista – kategorisoi – reagoi

Systemisen muutoksen arviointi?



Näkökulmia systeemisen muutoksen arviointiin

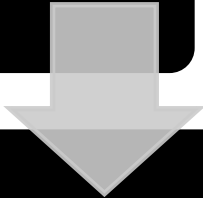
- ❑ Systeemistä muutosta/systeemimuutosta voi olla vaikea arvioida**
- ❑ Mutta, missä määrin arvioinnin kohteena oleva tavoite edistää systeemistä muutosta? Toiminnan systeeminen vaikuttavuus?**
- ❑ Arvioinnilla keskeinen rooli systeemisen muutoksen edistämisessä**

Miten arvioida enenevissä määrin kompleksisia systeemejä? Kolme näkökulmaa

kompleksisuus-tietoinen arviointi (systeemin jäsentäminen esim. systeemidynaamisella mallinnuksella, epälineaarisuus lähtökohtana)



ennakointia-hyödyntävä arviointi (voimakkaasti eteenpäin katsova, vaihtoehtoisia kehityskulkuja avaava)



muutosvoimaisempia arviointikriteerejä hyödyntävä arviointi (koherenssi ja täydentävyys – joissa korostuvat systeemiajattelu, kumppanuudet ja kompleksisuus)

'perinteiset' arviointimenetelmät -
ennakko/loppuarvioinnit voivat
toimia arvioinnissa

'kompleksisuus-tietoisuus' –
keskinäisriippuvuudet/vaikutusmekanismit
arvioinnissa ja arvioinnin lähestymistavassa

Monimutkaiset systemiset haasteet

vs

Kompleksiset systemiset haasteet

- Syy-seuraussuhteet ovat lineaarisia ja yksilöitävissä.
- Systemin voi purkaa osiin, joilla on omat tehtävänsä.
- Haasteisiin on löydettävissä pysyvät ratkaisut.

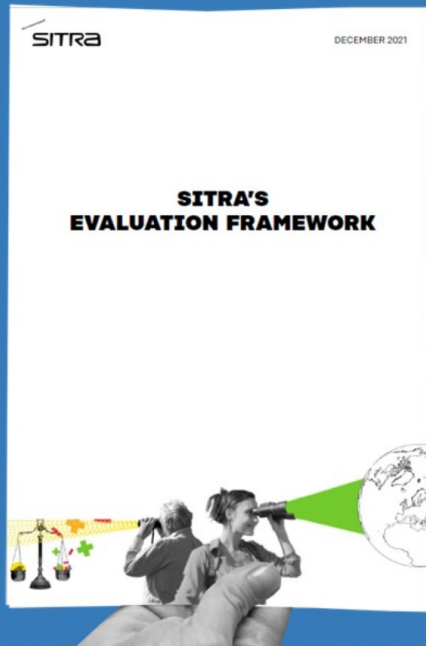
- Syy-seuraussuhteet ovat monen suuntaisia ja jokaisella osalla voi olla useita eri yhteyksiä.
- Systemin osilla voi olla useita rooleja.
- Yhteen haasteeseen tarttuminen voi johtaa uusien haasteiden esiin nousemiseen.

Miten Sitra on arvioinut rooliaan systeemisen muutoksen edistäjä?

Esimerkiksi:

kompleksisuusnäkökulmalla, systeemidynaamisella mallinnuksella, kontribuutioanalyysillä, vaikutusten haravoinnilla

Mutta; metodologinen joustavuus, monimenetelmämallit sekä aikajänteen huomioiminen kriittistä



Sitra, 2021: [Sitra's Evaluation Framework](#)



Sitra, 2019: [Kokoava Arviointi](#)



Sitran [kestävyyssratkaisuteeman ennakointia hyödyntävä vaikutusten arviointi](#) (julkaisu 15.12.2023)

Sitran strategisen asemoinnin arviointi (julkaistaan kesällä 2024)



**HYVÄÄ
HUOMIESTA,
SUOMI!**

